

М. Беднарчук, А. Костенко, Ігор Кульчицький, О. Шумський
Львівська комерційна академія

КОМП'ЮТЕРНА ТЕХНОЛОГІЯ УКЛАДАННЯ КЛАСИФІКАТОРІВ ТОВАРІВ

© М. Беднарчук, А. Костенко, Ігор Кульчицький, О. Шумський, 2002

У статті розглянуто проблематику створення сучасних класифікаторів товарів для потреб зовнішнього та внутрішнього ринків України. Існуюча товарна номенклатура не відповідає вимогам сьогодення ні з точки зору наукового термінознавства, ні зі сторони фахової комерційної діяльності. Авторами запропоновано технологію укладання класифікаторів товарів у вигляді баз даних, концептуальна модель яких ґрунтується на інформаційній теорії лексикографічних систем.

This article is considered the problem of creation of modern goods classifiers for needs of local and foreign Ukrainian markets. The existing goods nomenclature doesn't meet today's requirements neither from scientific terminology point of view no from the side of special commercial activity. The authors advised the technology of stowing goods classifier as data bases, the conception model of which is based on the information theory of lexicographical systems.

У практиці сучасної комерційної діяльності повна номенклатура товарів народного споживання (ТНС), які є в обігу на внутрішньому ринку України, експортуються нею на зовнішній ринок, враховуються у гуртовому і роздрібному товарообігу, входить у різні класифікаційні системи. Найпоширенішими у практичному використанні є:

- Номенклатура товарів народного споживання, які враховуються в роздрібній та оптовій торгівлі [3];
- Державний класифікатор продукції та послуг [1];
- Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності [6];
- Гармонізована система описування і кодування товарів (ГС);
- Товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності (ТН ЗЕД).

Крім зазначених, широке застосування мають класифікаційні системи окремих груп товарів, викладені у державних та галузевих стандартах України, різних формах обліку, контролю, статистичної звітності тощо.

За змістом і суттю усі ці системи є свого роду номенклатурними довідниками. Різні мета, підходи, підстави, основи класифікації тощо є причиною хаотичного переплетення класифікаційних ознак (атрибутів), що суттєво утруднює фахівцям вирішення комерційних проблем, найактуальнішими з яких є формування асортименту товарів, контролювання їх якості, проведення експертизи, встановлення конкуренто-спроможності. Аналіз вищезазначених класифікаційних систем показує, що вони мають такі недоліки:

1. Неточні, термінологічно неграмотні висловлювання; терміни, які суперечать стандартам; і навіть терміни, які суперечать один одному; (*“костюми або трійки (двійки)”*, *“парадний одяг”*, *“костюми дамські англійські”*, *“трикотажні вироби з тканин” (!)*, *“боді” тощо*). Це стосується як назв окремих видів чи різновидів товарів, так і назв окремих товарних груп.

2. Застосовуються нечітко виражені або неграмотно розміщені (з погляду вимог ієрархічної системи класифікації) класифікаційні ознаки (атрибути) окремих угруповань товарів (*наприклад, у субпозиції 61 01 10 000 ТН ЗЕД об'єднані довгі ворсові полотна; і полотна з нерозрізаним ворсом; у субпозиціях 6002 10 і 6002 30 ТН ЗЕД об'єднуються такі ознаки як ширина полотна і масова частка еластичних або гумових ниток*).

3. В окремих документах до виробів однієї і тієї ж товарної групи відносять такі види виробів, які згідно з вимогами інших нормативних документів до цієї товарної групи не відносяться (*наприклад, до трикотажних виробів в УКТ ЗЕД і ТН ЗЕД відносять такі види одягу, які за ДСТУ 2027-92 до трикотажних не відносяться: плащі і дощовики (позиція 6101 УКТ ЗЕД)*).

4. Масово зустрічаються, на наш погляд, невинуваті, але стандартизовані іншомовні запозичення назв видів виробів, найчастіше русизми (*бокал замість келих, підодіяльник замість наволока тощо*).

5. У номенклатурах товарів вказаних класифікаційних систем практично не відображені сучасні (новітні) види виробів (*наприклад, ламіновані підлоги, CD – програвачі, комбідреси, економні джерела світла, домашні кінотеатри тощо*).

Таким чином, на часі є створення нового класифікатора товарів, який якнайкраще відповідав би вимогам сьогодення.

Укладання такого класифікатора неможливе без використання новітніх інформаційних технологій, які ґрунтуються на широкому використанні баз даних. З цієї точки зору, в першу чергу, необхідно побудувати інформаційну модель класифікатора товарів, з подальшим втіленням її у середовищі однієї з існуючих систем керування базами даних.

Аналізуючи структуру існуючих класифікаторів, можна дійти висновку, що практично в своїй основі вони відповідають структурі словників, де роль реєстру словника відіграють назви товарних одиниць, а їхній опис відповідає статті, яка співвіднесена з відповідною реєстровою одиницею [2]. Тому можливим є застосування інформаційної теорії лексикографічних систем до реалізації інформаційної моделі класифікаторів товарів [7].

Подамо класифікатор товарів, як елементарну лексикографічну систему наступного вигляду:

$$ELS[D] = \{S_0[D], V[D] \equiv \{\Lambda[D], P[D]\}, (H, A \equiv 0, \lambda, \rho), \Sigma\}, \text{ де}$$

$S_0[D] = \bigcup_{i=1}^N S_i$ – множина назв товарних одиниць, що включені у класифікатор, а N – об'єм класифікатора;

$V[D] = \bigcup_{i=1}^N V(S_i)$ – множина статей класифікатора товарів, кожна з яких описує

відповідну товарну одиницю;

$\Lambda[D] = S_0[D] \lambda(S_i) = S_i$, позаяк назви товарних одиниць не мають внутрішньої структури;

$P[D] = \bigcup_{i=1}^N P_i$ – множина описів товарних одиниць, причому $P_i = \bigcup_{k=1}^M x_k \bigcup_{l=1}^T y_l$, де x_k –

атрибут опису товарної одиниці в термінах створюваного класифікатора, а y_l – атрибут опису товарної одиниці у термінах, що дозволяють співвіднести товарну одиницю, з тими класифікаторами, які використовують на сьогоднішній день державні органи при заповненні документів (наприклад, митних декларацій).

$\rho(P_i) = P_i$, оскільки опис товарної одиниці є простою послідовністю її атрибутів;

$H = H_{NC} + H_{OC}$, де H_{NC} дозволяє отримати код товарної одиниці згідно створюваного класифікатора та побудувати її опис, а H_{OC} – відповідність товарної одиниці кодуванню існуючих класифікаторів;

Σ – множина функцій системного сервісу.

Відображення класифікатора товарів як елементарної лексикографічної системи дозволяє будувати номенклатуру товарів на базі структурної одиниці “вид товару”, що дає змогу:

- уніфікувати терміносистеми назв товарів з дотриманням вимог цілісності, експлікативності, повноти та несуперечливості [5];
- суттєво спростити роботу фахівців з формування асортименту товарів;
- детальніше вивчити ступінь задоволення потреб населення;
- господарювати більш ефективно за рахунок оптимізованої сегментації ринку на основі номенклатури товарів.

1. Державний класифікатор продукції та послуг. Т. 1-4. ДК016-97 – К.: Держстандарт України, 1997. 2. Кульчицький І. Використання абстрактних моделей для укладання словників на комп'ютерах. // Вісник: Інформаційні системи та мережі. – Львів: Львівська політехніка, 2000, №406 – с.170–179. 3. Номенклатура товарів народного споживання, які враховуються в роздрібній та оптовій торгівлі (товарний словник). Частина I, II. – Київ, Міністерство статистики України, 1994. 4. Теоретичні основи товарознавства. /Жук Ю. Т., Жук В. А., Кисляк Н.К. та ін. – К.: НМЦ „Укоопосвіта”, 2000. – 333бс. 5. Пишенична Л. Скороходько Е. Критерії відбору термінів до термінологічного стандарту. // 3-тя Міжнародна наукова конференція "Проблеми української науково-технічної термінології". Тези доповідей. – Україна, Львів, Вересень, 1994. с.11–12. 6. Український класифікатор товарів зовнішньоекономічної діяльності. ДК 017-98. – К.: Держстандарт України, 1998. – 643с. 7. Широков В.А. Інформаційна теорія лексикографічних систем. – К.: Довіра, 1998. – 331с.